

Etkili Bir Yaratıcı Drama Liderinin Sahip Olması Gereken Özellikler: Katılımcı Görüşlerinin Nitel Analizi

Qualities That An Effective Creative Drama Leader Should Have: Qualitative Analysis of Participants Feedback

Hülya KASAPOĞLU*

• *Geliş Tarihi:* 21.06.2017 • *Kabul Tarihi:* 27.05.2018 • *Yayın Tarihi:* 26.06.2018

ÖZ: Liderlik becerilerine sahip olmak eğitimde etkililiği arttıran bir unsur olarak düşünülmektedir. Yaratıcı drama liderleri, bir öğretim yöntemi olan drama sürecini planlayan ve yöneten, drama alanında katılımcılara yol gösteren kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan yaratıcı drama liderlerinin sahip olması gereken bir takım nitelikler olduğu söylenebilir. Tarama türünde desenlenen bu araştırmada yaratıcı drama katılımcılarının etkili bir yaratıcı drama liderinde bulunması gereken özelliklere ilişkin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma, Çağdaş Drama Derneğinin Trabzon şubesinde 1. ve 5. aşama katılımcıları ile yürütülmüştür. Araştırmaya 1. Aşama katılımcılardan 25, 5. Aşama katılımcılardan 28 toplam 53 katılımcı iştirak etmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmada yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklerde 1. Aşama katılımcıları 22, 5. Aşama katılımcıları 8 ve iki grubun ortak görüş paylaştığı 23 özellik bulunmuştur. Yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklerde ise 1. aşama katılımcıları 25, 5. Aşama katılımcıları 17 ve iki grubun ortak görüş paylaştığı 17 özellik bulunmuştur. 1 ve 5. aşama katılımcıların drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklere ilişkin öne çıkan ortak görüşlerinin bazıları sevecen, hoşgörülü, kendini geliştiren, enerjik şeklinde ifade edilirken, mesleki özellikler açısından öne çıkan ortak görüşler alanına hâkim olmak, alanındaki gelişmeleri takip etmek, sürekli kendini geliştirmek, dramayı sevmek, şeklinde ifade edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Yaratıcı drama, liderlik, yaratıcı drama liderliği, katılımcı

ABSTRACT: Having leadership skills is considered as a factor that increases effectiveness in education. Creative drama leaders are defined as those who plan and direct drama process as an instructional method and lead participants in drama. In this respect, it can be stated that creative drama has some qualities that creative drama leaders should have. Designed in a screening style, this research aims to reveal the opinions of creative drama participants on the qualities that an effective creative drama leader should have. The research was carried out with 1st and 5th stage participants in the Trabzon branch of the Contemporary Drama Center. 25 participants from the 1st stage and 28 participants from the 5th stage involved in the research. The data collected with semi-structured interview form were analyzed by content analysis method. The research found that 1st stage participants have 22 views, 5th stage participants have 8 views, and they jointly have 23 common views, regarding the personal qualities that creative drama leaders should have. It also found that 1st stage participants have 25 views, 5th stage participants have 17 views, and they jointly have 17 common views, regarding the occupational qualities that creative drama leader should have. Some of the common views of Stage 1 and Stage 5 participants on the personal traits that the drama leader must possess are expressed as caring, tolerant, self-promoting, and energetic while their common shared views in terms of professional qualities are expressed as to follow developments in their field, improve themselves continuously and love drama.

Keywords: Creative drama, leadership, creative drama leadership, participant

1.GİRİŞ

Eğitim sistemi sadece zihin odaklı, ezberci, bilgi ağırlıklı bir temele oturtulursa, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenme süreçlerini gözetken, onların doğru-yanlış olguları üzerine düşünmelerini sağlayan, analiz sentez yeteneklerini kullanarak kendilerinin keşfetmesine fırsat veren bir anlayışın uzağında kalınabilir. Bu nedenle çağdaş eğitim anlayışları içinde yaratıcı çalışmaların gerekliliği herkesçe kabul edilen bir gerçektir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Trabzon-TÜRKİYE. e-posta: hulyak@ktu.edu.tr (ORCID: 0000-0002-1399-138X)

Eğitimin ana rolünün insan zekâsının her alanındaki yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirecek ortamlar üretmek, yeteneklerin işe yarar hale dönüştürülmesi için onları cesaretlendirmek olduğu söylenebilir (Orhan, 2011). Eğitimciler yaratıcı bireyler yetiştirmek, onların bu becerilerini geliştirecek öğrenme-öğretme ortamlarını düzenlemek ve bu ortamları yönetmekle ilgili sorumluluk taşırlar.

1.1. Yaratıcı Drama ve Liderlik

Drama, yazılmış bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumları ve doğaçlama canlandırmaları olarak tanımlanmaktadır (San, 1999). Yaratıcı drama, bir grubu oluşturan üyelerin yaşantılarından yararlanarak; bir amacın ya da bir fikrin doğaçlama, rol oynama vd. tekniklerden yararlanarak canlandırılmasıdır. Bu canlandırma sürecini deneyimli bir lider/eğitmen yürütürken; sürecin içinde kendiliğindenlik, şimdi ve burada ilkesi, -miş gibi yapma sürecin temel unsurlarını oluşturur. Bunların yanı sıra yaratıcı drama, oyunun genel özelliklerinden doğrudan yararlanır (Adıgüzel, 2017). Drama, kuramsal temele dayanmakla birlikte oyunlaştırma, canlandırma ve doğaçlama esasları ile oluşturulan atölye çalışmaları çerçevesinde yürütülen bir etkinliktir. Atölye çalışmaları bir grupla ve bir lider rehberliğinde sürdürülmektedir. Drama, liderin yönlendirmesi ile birlikte grup etkileşimi yoluyla yaşanan bir süreçtir (Morgül, 1995; Üstündağ, 1998).

Drama lideri, katılımcı, mekân, konu gibi drama etkinliklerinden bahsedebilmemiz için olmazsa olmaz olan drama bileşenlerindedir. Drama lideri drama sürecinin en önemli öğelerinden, temellerinden biridir. Öğretmen, eğitmen, yönlendirici ya da en çok kullanılan hali ile yaratıcı drama lideri, drama çalışmalarında katılımcılara “rehberlik” eden kişidir. Lider/eğitmen/öğretmen kavramı denildiğinde; hedefler ve yöntemler doğrultusunda uygulama becerisi olan ya da aynı süreçleri bilip, farklı bir alanda uzman olan, yaratıcı dramayı bir yöntem olarak kendi alanında kullanan, özel eğitimden geçmiş kişi anlaşılmalıdır (Adıgüzel, 2017). Bu üç ifadeden drama öğretmenliği ifadesinin öğretmenlik alanı olarak adlandırılmamasından kaynaklı, TDK sözlüğünde “eğitim işiyle uğraşan kişi” anlamında olan eğitmenlik kullanımı esas kullanım gibi görünse de, Türkiye’de dramaya ilişkin net bir alan, mesleki tanım yapılamadığından, bütün kullanımlarla birlikte en yaygın kullanımın drama liderliği olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada da drama liderliği kullanımı tercih edilmiştir.

Liderlik en geniş tanımıyla; bir grubun üyelerinin içsel ve dışsal olayları yorumlama şeklini, amaç seçimlerini, aktivitelerinin düzenlenmesini, bireysel motivasyon ve yeteneklerini, güç ilişkilerini ve ortak yönlerini etkileyen sosyal bir süreçtir (Hoy ve Miskel, 2010). Liderin, liderlik yapabilmesi için kendini samimiyetle izleyenlere ulaştırabilmesi, farklı durumlarda davranışlara farklı anlamlar yükleyebilmesi, izleyicilerini amaçlar doğrultusunda harekete geçirebilmesi beklenir (Bakan, 2009). Liderler özellikleri açısından değerlendirildiğinde; grubun tavır ve davranışlarını değiştirdikleri etkileme süreci, tanımlanmış amaçlara ulaşabilme becerisi, takipçilerini muhtelif şekillerde etkilerken aynı zamanda takipçilerinden etkilenme düzeyini içeren üç özellik öne çıkar (Lunenburg ve Ornstein, 2013). Wayne ve Cecil (2012) etkili liderlikle ilgili kategorileri kişilik, motivasyon ve beceriler olarak tanımlamıştır. Kişilik kategorisinde liderden beklenen öz güven, stresle başa çıkma, duygusal olgunluk, dürüstlük; motivasyon kategorisinde güven ve kişilerarası ihtiyaçlar, başarı yönelimi, güç ihtiyaçları, tatminler olarak belirtilirken; beceriler kategorisinde ise teknik, kişilerarası ve kavramsal beceriler şeklinde ifade edilmiştir.

Drama lideri etkinliğe yön verebilmeli, anında karar verebilme özelliğine sahip olmalıdır. Lider, doğaçlama ve canlandırmalar esnasında zaman zaman planlananın dışına çıkmalı, genel ve örtük amaçlara uygun stratejiler belirlemelidir. Çeşitli stratejiler oluşturabilen bir drama liderinde gerilim ve sürpriz unsurlarından yararlanabilme özelliği de

bulunabilir (Okvuran, 2003). Drama lideri, süreç içinde seçtiği etkinliklerde, grubun birbiriyle tanışma ve kaynaşmasını sağlayacak iletişim ve etkileşim çalışmalarına ağırlık vermelidir. Grupta etkileşim süreci ne kadar kısa zamanda oluşursa, liderin amacına ulaşması o kadar kolay olacaktır (Karateke, 2006: 50). Drama lideri olmak için her şeyden önce liderin kendini geliştirmeye dönük ve yaratıcı bir yapısının olması gerekir. Yaratıcılık ve üretkenlik burada önemli unsurlardır. Liderin özgür bir ortam oluşturma amacı dışında, hayal gücünün de yüksek olması gerekir. Böylece çocuğun yaratıcı ve özgün fikirlerini ortaya koyabilmesine yardımcı olabilecektir (Kara, 2010). Drama lideri süreç içinde hedefleri belirleyen, katılımcıya kazandırmayı gerekli gördüğü davranışları planlayan, bu davranışlara uygun drama tekniklerini seçen, araç-gereç ve materyalleri sağlayan ve sonuçta bireyin kazanımlarının ve öğrenme sürecinin nasıl değerlendirileceğine karar veren kişidir. Liderin drama konusundaki bilgi düzeyi, planlama becerisi ve uygulama yeterliliği yaratıcı drama uygulamalarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir (Karadağ vd., 2008).

Drama, çağdaş eğitim anlayışı içinde kuramsal temele dayanan, etkinlikler çerçevesinde yürütülen önemli ve etkili bir eğitim yöntemi olarak öne çıkmaktadır. Yaratıcı drama etkinlikleri ile eğitim ortamları içinde yaparak yaşayarak öğrenen, sentez yapabilen, iletişim becerileri güçlü, yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi sürecine önemli ölçüde katkı sağlanabilir. Eğitim ortamlarının çocukların ve yetişkinlerin yaratıcı öğrenmelerini destekleyecek şekle dönüştürülmesi gereği ile birlikte, drama birçok alanda eğitim etkinlikleri kapsamında gittikçe artan etkiye ve kullanıma sahip bir disipline dönüşmüştür. Ancak buna rağmen eğitimcilerin dramayı kavramsal ya da uygulama boyutunda çok bilmedikleri hatta drama uygulayıcılarının bile uygulama boyutunda birçok eksiklikleri olduğu söylenebilir (Çetingöz, 2012). Literatürde yaratıcı drama ile ilgili araştırmaların sayısındaki artışa rağmen, yaratıcı drama liderlerinin niteliklerine yönelik sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Öğretmenlere benzer şekilde drama eğitimlerinin yöneticileri olan drama liderlerinin nitelikleri, eğitimin amacına ulaşması açısından önemlidir. Çünkü, yaratıcı drama lideri, amaçları belirleyen, bu amaçlar doğrultusunda oturumları planlayan, kullanılacak teknikleri ve süreç sonunda kazanımları değerlendirme yolunu seçen ve bütün bu eğitim sürecini yöneten kişi olarak öncül bir role sahiptir. Yaratıcı drama liderinin sahip olduğu niteliklerin, alanın profesyonelliğini ve yaratıcı drama uygulamalarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği düşünüldüğünde, bu araştırmanın etkili yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken birtakım özellikleri katılımcıların bakış açısıyla ortaya koyması ve alana katkı sağlaması açısından önemli olduğu söylenebilir.

1.1.Amaç

Yaratıcı drama sürecinde lider çok önemli olsa da yaratıcı dramada sürecin son noktasını lider değil; grup üyeleri, katılımcılar ya da öğrenciler belirler. Sürecin nasıl gelişeceğini ve nasıl sonuçlanacağını drama lideri bilemez ancak sürece giden yollarda bir engel, ilerleyememe durumu söz konusu olduğunda yönlendirme işlevini yerine getirir (Adıgüzel, 2006). Bir eğitim ortamı oluşturan drama sürecinin vazgeçilmez bir bileşeni olarak kabul edilen yaratıcı drama liderinin niteliğinin, sahip olduğu özelliklerin, donanımının yaratıcı drama uygulama sürecinin etkili bir şekilde yönetiminde önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Bu araştırmanın amacı, yaratıcı dramaya ve yaratıcı drama liderlerinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin farkındalığı arttırmak, yaratıcı drama sürecinde drama liderinin sahip olması gereken özellikleri, yine vazgeçilmez bir diğer öge olan katılımcıların görüşleri ile ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmada, yaratıcı drama 1. ve 5. aşama katılımcılarına göre “iyi bir yaratıcı drama lideri nasıl biri olmalıdır? Hangi tip özellikler taşımalıdır?” sorularına cevap aranmıştır.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Durum saptamaya yönelik olan bu araştırma tarama türünde desenlenmiştir. Araştırmanın verileri, görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Nitel araştırma, araştırma yapılan kişilerin bakış açılarıyla araştırılan olay, olgu, norm ve değerleri inceleyen, araştırmacının katılımcı bir tavır sergilediği bir yöntemdir (Ekiz, 2009; Işıktekiner ve Altun, 2011). Çalışmada örneklem oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yönteminde, araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir örnekleme grubu seçer. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Çalışma Grubu

Yaratıcı drama çalışmalarında 1. aşama, 6 aşamalı liderlik programının ilk basamağında olan ve muhtemelen drama ile ilk kez karşılaşan grubu oluştururken; 5. aşama, programın tamamının liderlik denemelerinden oluştuğu, projeden önceki son uygulama aşamasıdır. Araştırmada yaratıcı drama ile ilk kez karşılaşan 1. aşama katılımcıları ile yaratıcı drama ile ilgili uzun soluklu bir eğitmeden geçen, "liderlik denemeleri" ile liderliğin zorluklarını deneyimleyebilen 5. aşama katılımcıları yer almıştır. Böylece iki grubun yaratıcı drama liderlerinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin beklentilerinin farklılaşıp farklılaşmadığı anlaşılmasına çalışılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu, Çağdaş Drama Derneği'nin Trabzon şubesinde 2015 yılı 1. aşama ve 5. aşama katılımcıları oluşturmuştur. Araştırmaya 1. aşama katılımcılardan 25, 5. aşama katılımcılardan 28 katılımcı iştirak etmiştir. 1. aşama katılımcılardan 7'si erkek, 18'i kadın iken 5. aşama katılımcılardan 3'ü erkek 25'i kadındır. 1. aşama katılımcıların demografik dağılımına bakıldığında meslek grupları olarak 1 gazeteci (E), 1 atletizm antrenörü (K), 2 akademisyen (1K, 1E), 1 işletmeci (K), 5 öğretmen (1 Coğrafya (K), 2 Sınıf (K), 1 Resim (E), 1 Tarih (E) öğretmeni) ve biri mimarlık diğerleri eğitim fakültesi öğrencisi olmak üzere 15 öğrenciden (3K, 12 K) oluşmaktadır. Beşinci aşama katılımcıların demografik dağılımına bakıldığında ise meslek grupları 4 rehber (K), 3 sınıf (K), 1 beden eğitimi (K), 2 okul öncesi (1K, 1E), 1 Türkçe (K), 1 sosyal bilgiler (K) branşında 12 öğretmen ve tümü eğitim fakültesi öğrencisi olmak üzere 16 öğrenciden (14 K, 2 E) oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Yaratıcı drama katılımcılarının yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüşlerini almak adına yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sorusunun oluşturulmasında literatürden ve uzmanların görüşünden yararlanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerini de içeren sorular hazırlanarak görüşme sorularının geçerliği için 10 öğretmen adayı ile ön uygulama yapılmıştır. Görüşme formunda adaylara: "Size göre iyi bir yaratıcı drama lideri nasıl biri olmalıdır? Hangi tip özellikler taşımalıdır?" sorusu yöneltilmiştir. Araştırmacı, aynı zamanda çalışma grubunu oluşturan Çağdaş Drama Derneği yaratıcı drama liderliği programının 1. aşama katılımcılarının drama lideri olarak görev yaptığından, katılımcıların görüşlerini birebir alması daha kolay bir şekilde mümkün olabilmektedir. Yine aynı programda yürütülen 5. aşama düzeyinde hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcılara birebir uygulanmış, cevaplar yazılı olarak alınmıştır. 1. aşama katılımcılarının 48 saatlik, 5. aşama katılımcılarının 60 saatlik drama sürecinden hemen sonra veriler birebir yaklaşık 15-20 dakikalık görüşme süresinde elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde amaçlanan, betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan verileri daha derin bir işleme tabi tutarak açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizi yöntemi kullanarak verileri tanımlamaya, verilerin ifade ettiği gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde verilerin kodlanması, kategorilerin ve daha sonra temaların bulunması, verilerin temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması sırası gözetilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada, verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması sürecinde ilk olarak kodlama ve ayıklama çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda öncelikle katılımcıların her birine kodlar verilmiştir. Kodlamadan sonra aşamalara göre sınıflandırmalar yapılmıştır. Toplanan verilerden yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özellikler ve mesleki özellikler kategorilerine ulaşılmış ve kodların ifade ettiği temalar bulunmuştur. Daha sonraki aşamada veriler kullanılarak, tanımlama ve bulguların yorumlanması yapılmıştır.

Nitel bir çalışmada inanılırlığı sağlamanın en iyi yollarından biri olarak uzun süreli etkileşim ifade edilmektedir. Araştırmacı, araştırma ortamında yer aldığı önyargı kontrolünün, veri toplama için zaman yaratmanın, grubun kültürünü dilini ve fikirlerini derinlemesine anlamının daha kolay olduğu söylenebilir. Ayrıca aynı ortamda bulunulduğunda karşılıklı güven duygusunun oluşması ve sorulara daha doğru ve eksiksiz yanıtlar alması daha olası olabilir (Houser, 2015). Araştırmacı, “48 saatlik yaratıcı drama liderliği programında” araştırmaya katılan 1. aşama katılımcıların drama lideri olduğundan uzun süreli etkileşim ilkesi kısmen sağlanmıştır denilebilir. 1. aşama katılımcılarına çalışma bulgularının kendi düşüncelerini tam olarak yansıtıp yansıtmadığı sorulmuş, yorumların ve sonuçların doğruluğunu sormak için çalışma sonuçları okutulmuştur (Merriam, 2013; Streubert ve Carpenter, 2011).

Araştırmada iç geçerliği sağlamak için; yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin görüşler kodlanmış ayrıca doğrudan alıntılarla kodlar desteklenmiştir. Bulguların anlamlılığı ve bütünlüğü araştırmacı tarafından sürekli test edilmiştir. Bulguların tutarlılığını sağlamak için temaları oluşturan kavramların kendi aralarında ve diğer temalarla tutarlılığı değerlendirilmiş ve anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı test edilmiştir. Dış geçerliği sağlamak için; araştırma sürecinin detayları açıklanmıştır. Bulgular, alan yazınla karşılaştırılarak anlamlandırılmaya ve uygulamadaki gerçek durumlara ulaşmaya çalışılmıştır (Özdemir ve diğerleri, 2015).

İnanılırlığı arttırmak için araştırılan konu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişilerden, yapılan araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesini istemek, uzman görüşü almak kullanılan yöntemlerden biridir (Creswell, 2003). Araştırmada ilk aşamada tarama ve seçim ölçütlerine göre daha önceden belirlenmiş kavramlara göre kodlamalar yapılmış ve bu bağlamda kişisel ve mesleki özelliklerine ilişkin temalara ulaşılmıştır. Mesleki ve kişisel özelliğe ilişkin sınıflandırma yaparken “demokratik olmak” gibi iki grupta da yer alabilecek özellikler katılımcıların ifadelerindeki kullanımlar dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca araştırmada temaların doğru sınıflandırıldığından emin olmak için literatürden ve biri yaratıcı drama lideri diğeri akademisyen 2 uzman görüşünden yararlanılmıştır. Uzman görüşünden elde edilen sonuç ile araştırmacının oluşturduğu tema ve altında yer alan maddeler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmacının güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994, s. 64) formülü (Güvenirlik=görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı) büyüklüğü ve aralığı da dikkate alınmak koşuluyla, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri x100 kullanılarak hesaplanmıştır. Yine bu yazarların görüşleri doğrultusunda, kodlama şemasının arasındaki uyumun % 90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik

sağlanmış olduğu kabul edilmiştir. Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında % 90 oranında bir uzlaşma (güvenirlik) sağlanmıştır. Uzmanların yaptığı değerlendirmede yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklerde 5 madde, mesleki alan özelliklerinde 11 madde farklı çıktığından hesaplanan güvenilirlik katsayısının iki alanda da 0.90 üzerinde olduğu görülmüştür.

Bulguların sunumunda temaları desteklemek üzere katılımcıların özgün ifadelerine de yer verilmiştir. Son aşamada ise her bir kategoriye temsil eden katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Elde edilen değerler tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır.

3.BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcıların yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin ifadeleri değerlendirilmiş, kişisel ve mesleki özellikleri ifade eden temalara ulaşılarak bulgular tablolar hâlinde sunulup yorumlanmıştır.

3.1. Yaratıcı drama katılımcılarının “yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklere” ilişkin görüşleri

1. aşama katılımcıların görüşlerine göre yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklerde 5. aşama katılımcılarından farklı olarak öne çıkanlar Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1. Yaratıcı drama liderinin kişisel özelliklerine ilişkin 1. aşama katılımcılarının görüşleri

İfadeler	Kodlar	f	%
1 Eğlenceli, neşeli	7, 12, 17,19, 23, 25	6	24
2 Pozitif düşünen, umudunu kaybetmeyen	3, 7, 12, 16, 17, 21,25	6	24
3 Çocuk ruhlu	2, 3, 11, 12	4	16
4 Hitabet, etkileme gücü yüksek	17, 18, 24, 25	4	16
5 Kaliteli, örnek bir kişi	5, 8, 19, 20	4	16
6 Merhametli	17,19, 25	3	12
7 Mücadeleci	7, 17,25	3	12
8 Esnek	4, 13, 15	3	12
9 Yüreklandiren, harekete geçiren	2, 17	2	8
10 Disiplinli	20, 23	2	8
11 Strese karşı güçlü, psikolojik olarak sağlam	20,21	2	8
12 Önyargısız	18, 20	2	8
13 Duyarlı	7, 25	2	8
14 Değer, ahlak, etik kuralları dikkate alan	17,25	2	8
15 Paylaşımçı	23	1	4
16 Mütevazı	7	1	4
17 Öngörüsü yüksek	7	1	4
18 Zeki	8	1	4
19 İnsanları iyi tanıyan	4	1	4
20 Yapıcı	18	1	4
21 Açık sözlü	18	1	4
22 Çalışkan	21	1	4

1. aşama katılımcıların görüşlerine göre yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklerde 5. aşama katılımcılarından farklı olarak öne çıkan ifadeler: “eğlenceli, neşeli, pozitif düşünen, umudunu kaybetmeyen, çocuk ruhlu, hitabet ve etkileme gücü yüksek, kaliteli, örnek bir kişi, merhametli, mücadeleci, esnek, yüreklandiren, harekete geçiren, disiplinli, strese karşı güçlü, psikolojik olarak sağlam, önyargısız, duyarlı, değer, ahlak, etik kuralları dikkate alan, paylaşımçı, mütevazı, öngörüsü yüksek, zeki, insanları iyi tanıyan, yapıcı, açık sözlü, çalışkan” şeklindedir.

1. aşama katılımcılarının yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklere ilişkin görüşlerin bir kısmı doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Bu kişisel özelliklerle ilgili katılımcı değerlendirmelerinin bazıları şöyledir:

“İlmli, güler yüzlü, çocuk ruhlı olmalıdır. Liderliği bir beklentiden dolayı değil de sevdiği için yapmalıdır. Yaratıcı bir kişi olmalıdır. Çünkü dramada çok uzun bir zaman harcıyor. Yaratıcı olmayan bir kişi gruptakileri sıkabilir. Sabırlı olmalıdır. Gruptaki herkese eşit davranmalıdır. Çok başarılı olmayan kişileri yüreklendirmelidir. Çünkü bazı kişiler zaten buraya özgüven sağlamak için geliyor. Gruptakiler ile kendisi de oyunu katılmalıdır” (1. aşama, K2).

“Gözlem becerisi yüksek, yaşanan olayları anında analiz eden ve sentezleyen bir lider olmalıdır. Gelişmeye açık, esnek bir kişiliğe sahip olmalıdır. Etkinliklerin yarar sağlamasında liderin rolü vardır. İlk komutu veren, etkinliği sunan, uygulamayı değerlendiren kişi drama lideridir. Liderin nitelikli eğitim donanımına sahip olması gerekir. Değişime açık yaratıcı nitelikler taşıyan bir kişiliğe sahip olmalıdır. İletişime açık, istekli ve hazır olmalıdır. Başkalarını tanıyan, uygulamada aktif olan kişidir. Sabırlı, tutarlı, hoşgörülü, güler yüzlü, anlayışı olmalı, grubun güvenini kazanmalıdır. İyi dinleyici, demokratik biri olmalı, yaşananların mekânda kalmasını sağlamalıdır. Ayrıca insana değer vermeli, semantik ve doğal olmalıdır. Mekânda ne olup bittiğini bilimsel bir yaklaşımla analiz etmeli, görsel olarak yakaladığı noktaları yüksek sesli tahminlerle açıklamalıdır. Psikolojik yönden serbest bir ortam yaratmalıdır...” (1. aşama, K4).

“Yaptıklarıyla, söyledikleri, çalışmamalıdır. Öncelikle duyarlı, değerlerine sahip çıkan, sosyal ilişkileri kuvvetli zorluklara karşı pes etmeyen, umudunu yitirmeyen, en karanlıkta bile yıldızları görebilen, sonsuz, sınırsız hayalleri olan biri olmalıdır. Dans etmelidir, kitap okumalıdır, şarkılar, şiirler bilmelidir. Çok amaçlı ev robotu gibi olmalıdır. Her ortamda kullanılacak bilgilerle, eğlencelerle dolu olmalı; en küçük ayrıntıları bile fark eden, şırmarmaktan zevk alan, insanları küçümsemeyen, toplumsal algılara ve sorunlara çözüm arayan, öngörüsü yüksek, gerekli yöntem ve teknikleri bilen, çocuklarla ve her yaş grubuyla iletişim kurabilen, güler yüzlü, samimi ve içten olmalıdır” (1. aşama, K7)

5. aşama katılımcıların görüşlerine göre yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklerde 1. aşama katılımcılarının görüşlerinden farklı olarak öne çıkanlar Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. Yaratıcı drama liderinin kişisel özelliklerine ilişkin 5. aşama katılımcılarının görüşleri

İfadeler	Kodlar	f	%
1 Eleştiriye açık olmalı	1,2,3,4,10,18,20,22, 23	9	32
2 Kriz durumlarını yönetmeyi bilmeli	10,19,26,23	4	14
3 Yapıcı eleştiri yapabilmeli	9,10,23,24	4	14
4 Eleştirel düşünebilmeli	8,18,19	3	11
5 İdealist olmalı	1,11,18	3	11
6 Özgün biri olmalı	6,7	2	7
7 Yaptığı işe saygılı olmalı	10	1	4
8 Farklılıkları iyi yönetmeli	10	1	4

5. aşama katılımcıların görüşlerine göre yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklerde 1. aşama katılımcılarının görüşlerinden farklı olarak öne çıkan ifadeler: “Eleştiriye açık, kriz durumlarını yönetmeyi bilen, yapıcı eleştiri yapabilen, eleştirel düşünebilen, idealist, özgün, yaptığı işe saygılı, farklılıkları iyi yöneten” şeklindedir.

5. aşama katılımcılarının yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklere ilişkin görüşlerin bir kısmı doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Bu kişisel özelliklerle ilgili katılımcı değerlendirmelerinin bazıları şöyledir:

“İlk olarak iletişimi kuvvetli olmalıdır. Küçük büyük bütün yaş gruplarına hitap edebilmelidir. Onları anlamalı ve ihtiyaçlarına her durumda karşılık verebilmelidir. İyi niyetli olmalıdır....” (5. aşama, K26).

“Hoşgörülü, empatik, sınırlarını bilen, eleştiriye açık biri olmalıdır. Dramayı aşkla ve kişisel özelliklerinin farkında olarak yapmalıdır. Etkin, diksiyonu düzgün biri olmalıdır. Jest ve mimiklerini etkili kullanabilmelidir” (5. aşama, K1).

“Lider, bireyleri ortak hedeflere yönelten, hedefleri benimseten, dağınık güç ve bilgiyi bir araya toplayıp sinerji yaratan kişidir. Değişimin başlatıcısı, güler yüzlü, sempatik, anlayışlı, hoşgörülü biri olmalıdır.” (5. aşama, K5).

“Doğal, samimi, enerjik alanına hâkim, ne yaptığını bilen biri olmalı. Sürekli gelişmeye çalışmalı, günceli takip etmeli, diğer liderlerden beslenmeye devam etmeli, katılımcılardan tarafından adil, insancıl, kapsayıcı algılanmalıdır. İşini ciddiye almalı, Siyasi düşüncesini katılımcıya yansıtmamalıdır (5. aşama, K 21).

Birinci ve beşinci aşama katılımcılarının yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklerle ilgili ortak olan görüşleri Tablo 3’te verilmiştir. İki aşama katılımcılarının görüşlerine göre drama liderinin kişisel olarak sahip olması gereken özellikler: “kuvvetli, sabırlı, yaratıcı düşünen, yeniliklere değişime açık, tutarlı, dinamik, enerjik, kendine ve başkalarına saygı duyan, değer veren, sıcakkanlı, sevecen, sempatik, güler yüzlü, adil, objektif, kendini geliştiren, iletişime açık, sosyal ilişkilerinde anlayışlı, ılımlı, problem çözme becerisi yüksek, lider ruhlu, insanlara güven veren, özeleştirici yapabilen, kendini tanıyan, tatlı-sert, yeri geldiğinde otoriter, kendinden emin, kendine güvenen, ayrıntıları gören, iyi bir gözlemci, pratik, hızlı düşünen, empati kuran, doğal, içten, açık görüşlü, demokratik olan” şeklindedir.

Tablo 3. Yaratıcı drama liderinin kişisel özelliklerine ilişkin 1. ve 5. aşama katılımcılarının ortak görüşleri

İfadeler	Kodlar	f	%
1 Sıcakkanlı, sevecen, samimi	1. 3, 8,12, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25	10	40
	5. 3,13,16,4,6,7,8,9,10,22,23,24,28	13	52
2 Güler yüzü, sempatik	1. 2, 4, 7, 8, 11, 16, 17, 18, ,25	9	36
	5. 1,5,11,12,15,17,18,20,26,16	10	36
3 Adaletli, objektif	1. 1, 2, 6, 11, 17, 18, 20,25	8	32
	5. 21,27,28	3	11
4 Kendini geliştiren, araştıran	1. 3, 4, 12,15, 17, 21,22, 25	8	32
	5. 8,13,21,28,10,12,15,18,19,22	10	36
5 İletişime açık, sosyal ilişkileri kuvvetli	1. 4, 7,12, 14, 17, 18 , 22	7	28
	5. 8,10,12,15,19,26,27,13	8	29
6 Sabırlı	1. 2, 4, 11, 15, 17, 22	6	24
	5. 2,6,7,11,13,14,15,16,18,19	10	36
7 Yaratıcı düşünen	1. 2, 4, 11, 13, 17,25	6	24
	5. 2,4,13,18,24	5	18
8 Yeniliğe, değişime açık	1. 4, 7, 12, 15, 17, 21	6	24
	5. 5,15,18,19,22	5	18
9 Tutarlı	1. 4, 7, 17, 18, 20,25	6	24
	5. 2,8	2	7
10 Dinamik, enerjik	1. 3, 4,12, 14, 16	5	20
	5. 2,3,4,7,9,20,21,22,24,27,28,1	12	43
11 Kendine ve başkalarına saygı duyan, değer veren	1. 1, 8, 10, 17,25,4	6	24
	5. 7,9,10,11,20,22,28	7	25
12 Anlayışlı, ılımlı, hoşgörülü	1. 2, 4, 5, 11	4	16
	5. 1,2,4,5,6,7,8,10,12,15,17,18,22,25,26,27,20	17	61
13 Problem çözme becerisi yüksek	1. 7,14, 20	3	12
	5. 14,26	2	7
14 Lider ruhlu	1. 3, 12	2	8
	5. 20	1	4
15 İnsanlara güven veren	1. 4, 19	2	8
	5. 24	1	4
16 Özeleştirici yapabilen, kendini tanımayan	1. 20,22	2	8
	5. 1	1	4
17 Tatlı-sert, yeni geldiğinde otoriter	1. 21, 24	2	8
	5. 9	1	4
18 Kendinden emin, kendine güvenen	1. 20, 24	2	8
	5. 8,22,23,24	4	14
19 Ayrıntıları gören, iyi bir gözlemci	1. 7	1	4
	5. 6,7,11	3	11

İfadeler	Kodlar	f	%
20 Pratik, hızlı düşünen	1. 22	1	4
	5. 4	1	4
21 Empati kuran	1. 22	1	4
	5. 11,17,20	3	11
22 Doğal ve içten	1. 4	1	4
	5. 21,22,23,24,27	5	18
23 Açık görüşlü, demokratik	1. 6	1	4
	5. 21,22,23,24,27	5	18

3.2. Yaratıcı drama katılımcılarının “yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklere” ilişkin görüşleri

1. aşama katılımcıların görüşlerine göre yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklerde 5. aşama katılımcılarından farklı olarak öne çıkanlar Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 4. Yaratıcı drama liderinin mesleki özelliklerine ilişkin 1. aşama katılımcılarının görüşleri

İfadeler	Kodlar	f	%
1 İyi bir gözlemci	4,9, 12,17,18,23,25	7	29
2 Yönergeleri açık olmalı	1,10, 14,18, 28	5	20
3 Grup üyeleri duygu ve düşüncelerini rahatça paylaşmalı	4,15,17,25	4	16
4 Vizyon ve misyonunu belirleyip ilerlemeli	17,18,22,25	4	16
5 Oyunlara katılmalı	2,11,13,4	4	16
6 Yaptığı işe saygı duymalı	19,21,22	3	12
7 Güncel sorunları fark etmeli, toplumsal olaylara duyarlı olmalı	7,17,25	3	12
8 Yaratıcılığı ile örnek olmalı	8,13,15	3	12
9 Zamanı iyi kullanmalı	6,13,18	3	12
10 Grupta iyi analiz ve sentez yapmalı	4,6,9	3	12
11 Süreçte daha iyi daha kötü algısı oluşturmamalı	13,15	2	8
12 Göz teması kurmalı	11,16	2	8
13 Öğretme ve öğrenme yeteneğine sahip olmalı	12,23	2	8
14 Empati ve sempati kurmalı	12,13	2	8
15 İnsan ilişkilerinde başarılı olmalı	20,25	2	8
16 Formasyon eğitimi almış olmalı	20,21	2	8
17 Takım ruhuna sahip olmalı	17,25	2	8
18 Demokratik olmalı	4	1	4
19 Başarı ve çabaları takdir etmeli	16	1	4
20 Kendini ve grubu sevmeli güvenmeli	12	1	4
21 Konuşması ve dış görünüşü ile iyi bir imajı olmalı	15	1	4
22 Drama ile hayatı bütünleştirmeli	14	1	4
23 Rahat kıyafetler giymeli	13	1	4
24 Dans eden, kitap okuyan, şarkı söyleyen, şiir okuyan renkli biri	7	1	4
25 Merak duygusu uyandırmalı	18	1	4

1. aşama katılımcıların görüşlerine göre yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklerde 5. aşama katılımcılarından farklı olarak öne çıkanlar: “iyi bir gözlemci olmalı, yönergeleri açık olmalı, grup üyeleri duygu ve düşüncelerini rahatça paylaşmalı, vizyon ve misyonunu belirleyip ilerlemeli, oyunlara katılmalı, yaptığı işe saygı duymalı, güncel sorunları fark etmeli, toplumsal olaylara duyarlı, yaratıcılığı ile örnek olmalı, zamanı iyi kullanmalı, grupta iyi analiz ve sentez yapmalı, süreçte daha iyi daha kötü algısı oluşturmamalı, göz teması kurmalı, öğretme ve öğrenme yeteneğine sahip olmalı, empati ve sempati kurmalı, insan ilişkilerinde başarılı, formasyon eğitimi almış, takım ruhuna sahip, demokratik biri olmalı, başarı ve çabaları takdir etmeli, kendini ve grubu sevmeli güvenmeli, konuşması ve dış görünüşü ile iyi bir imajı olmalı, drama ile hayatı bütünleştirmeli, rahat kıyafetler giymeli, dans eden, kitap okuyan, şarkı söyleyen, şiir okuyan renkli biri olmalı, merak duygusu uyandırmalı” şeklindedir.

1. aşama katılımcılarının yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklere ilişkin görüşlerinin bir kısmı doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Bu mesleki özelliklerle ilgili katılımcı değerlendirmelerinin bazıları şöyledir:

“...mesleki açıdan yenilikleri takip etmeli, hayata dâhil olmalı, yani sanat, edebiyat, kültür gibi hayatın her alanıyla ilgilenmeli. Donanımlı olmalı...” (1. aşama, K21).

“Planlı, amaçları doğrultusunda hareket eden, zamanı etkili kullanan, grubun dikkatini çeşitli yollarla toplayabilen, açık sözlü, yönergeleri açık ve net veren, gruba hâkim olabilen, kuralları duruma ve kişiye göre değiştirmeyen, iyi bir dinleyici, grubun isteklerini göz önünde bulunduran, grubu bir arada tutan, geçiş etkinlikleri yapabilen, grubun dinamik kalmasını sağlayan, yaratıcı olmaya teşvik eden, farklı yöntemleri kullanan, merak duygusu uyandıran, herkese karşı eşit, değerlendirmeyi amacına uygun yapan, dramanın amaçlarını her aşamada kullanabilen biri olmalıdır...” (1. aşama, K18).

“...Grup üyelerinin duygularını ve düşüncelerini rahat paylaşabilmelerini sağlamalı ve onlara uygun bir ortam hazırlamalıdır. Lider derslere önceden hazırlıklı gelmelidir. Lider, eğitim verdiği grubun enerjisini rahatsız edici inişler çıkışlar olmadan aynı seviyede tutmalıdır. Dramada etkinlikler bakımından grup bireylerinin bir bakıma yetenekleri aktif olduğundan mükemmellik aramamalıdır. Lider grupta rahat hareket etmelidir. Ve bunu eğitim verdiği gruba da yansıtmalıdır. Gruptaki bireylerin etkinliklerin sonuçları bakımından kendilerini rahat ifade edebilmelerini sağlamalıdır. Onlara konuşma hakkı tanınmalıdır. Drama lideri kendini geliştirmeli, değişimlere açık olmalı ve esnek bir yapıya sahip olmalıdır. Grup üyelerinin duygularını, düşüncelerini dikkate almalıdır. Tüm öğrencilerine eşit davranmalıdır”. (1. Aşama, K15).

5. aşama katılımcıların görüşlerine göre yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklerde 1. aşama katılımcılarından farklı olarak öne çıkanlar Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5. Yaratıcı drama liderinin mesleki özelliklerine ilişkin 5. aşama katılımcıların görüşleri

İfadeler	Kodlar	f	%
1 Araştırmaya ve öğrenmeye açık olmalı	1,2,10,13,19,20,23,25,28	6	21
2 Ulusal seminer ve projelerde faal çalışmalar yapmalı	10,18,20,22,24,28	6	21
3 İş disiplini olmalı	3,12,21,26	4	14
4 İşleyeceği konuya hâkim olmalı	10,17,20	3	11
5 Beden dilini doğru kullanmalı	1,11,12	3	11
6 Bilgisini sunmayı bilmeli	11,21,26	3	11
7 Farklılıklara açık olmalı	2,25	2	7
8 Çok okumalı	8,19	2	7
9 Deneyim sahibi olmalı	22	1	4
10 Farklı açıdan bakabilmeli	22	1	4
11 Mesleğin risk avantaj ve sınırlılıklarını bilmeli	1	1	4
12 Drama ile mesleğini yoğurabilmeli	1	1	4
13 Alan bilgisini yaratıcı drama ile bütünleştirmeli	15	1	4
14 Diğer liderlerden öğrenmeye açık olmalı	21	1	4
15 Farkındalık yaratabilmeli	24	1	4
16 Yetenekli olmalı	27	1	4
17 Siyasi düşüncesini yansıtamamalı	21	1	4

5. aşama katılımcıların görüşlerine göre yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklerde 1. aşama katılımcılarından farklı olarak öne çıkan ifadeler: “araştırmaya ve öğrenmeye açık olmalı, ulusal seminer ve projelerde faal çalışmalar yapmalı, iş disiplini olmalı, işleyeceği konuya hâkim olmalı, beden dilini doğru kullanmalı, bilgisini sunmayı bilmeli, farklılıklara açık olmalı, çok okumalı, deneyim sahibi olmalı, farklı açıdan bakabilmeli, mesleğin risk avantaj ve sınırlılıklarını bilmeli, drama ile mesleğini yoğurabilmeli, alan bilgisini yaratıcı drama ile bütünleştirmeli, diğer liderlerden öğrenmeye açık olmalı, farkındalık yaratabilmeli, yetenekli olmalı, siyasi düşüncesini yansıtamamalı” şeklindedir.

5. aşama katılımcılarının yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklere ilişkin görüşlerin bir kısmı doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Bu kişisel özelliklerle ilgili katılımcı değerlendirmelerinin bazıları şöyledir:

“Kendini sürekli geliştiren, konuya hâkim olan, okuma ve araştırma özelliği olan, ulusal seminer, projelerde aktif olan çalışmalar yapan, drama eğitiminde yeterli olan, farklı atölyelerde de çalışmalara katılmaya önemseyen, dramanın içeriği, amacı ve faydalarını bilen biri ...” (5. aşama, K 20).

“Alan bilgisine sahip, kendini yetiştirmiş, deneyim sahibi, alanındaki yenilikleri takip eden, uygulayan, uluslararası seminer, konferanslara katılmada aktif, eleştirel düşünebilme yetisi olan, farklı bakış açılarından gören biri olmalıdır” (5. aşama, K22).

“Alan bilgisi yüksek olduğu kadar genel kültürü de olmalı. Özellikle de dans, ritim, sanatsal etkinlikler yönünden kendini geliştirmiş olmalı... (5. aşama, K14).

“Mesleğini severek yapmalı, alan bilgisine hâkim olmalı, duyuşsal kazanımlarla, bilişsel kazanımlar arasında denge kurabilmeli. Bilişsel kazanıma giden süreçte mutlaka duygularda devreye girmeli, lider bunu sağlayabilmeli...” (5. aşama, K21).

Tablo 6. Yaratıcı drama liderinin mesleki özelliklerine ilişkin 1. ve 5. aşama katılımcılarının ortak görüşleri

	İfadeler	Kodlar	f	%
1	Grubu etkili yönetmeli	1. 6,8,11,12,13,14, 15,16,18, 19, 20, 23, 25 5. 3,5,6,26	10 4	40 14
2	Alanında iyi olmalı	1. 18,21,22,14,15,17,24,3 5. 1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,13,14,15,16,17,20,21,22,26,28	8 20	32 71
3	İyi bir dinleyici olmalı	1. 4,12,17,18,8,25 5. 9,11,26	6 3	24 11
4	Etkili anlatım becerisine sahip olmalı	1. 3,9,23,24,12 5. 1,12, 22	5 3	20 11
5	Katılımcılara eşit davranmalı	1. 10,11,13,15,9 5. 6,7,9,11	5 4	20 14
6	Dramayı sevmeli, sevdirmeli	1. 2,3,5,8,14,11 5. 6,7,8,11,12,19,21	5 7	20 25
7	Grubun isteklerini göz önünde bulundurmalı	1. 10,15,18,17,25 5. 22,20,28	5 3	20 11
8	Kurallar içinde özgür bırakmalı	1. 15, 11, 16, 1 5. 9	4 1	16 4
9	Gruba kendini sevdirmeli	1. 6,12,18,20 5. 9	4 1	16 4
10	Grubun enerjisini yüksek tutmalı	1. 11,15,13,18 5. 24,25	4 2	16 7
11	Süreci iyi planlamalı	1. 9,12,13,8 5. 9,10,21,28	4 4	16 14
12	Alanındaki gelişmeleri takip etmeli	1. 21,22,25 5. 2,6,7,12,15,19,20,21,22,23,24,27,28	3 13	12 46
13	Grubu motive etmeli	1. 11,12,15 5. 5	3 1	12 4
14	Sanat ve kültürle ilgili biri olmalı	1. 21,7 5. 14	2 1	8 4
15	Grubun özelliklerine göre eğitim yöntemi belirlemeli	1. 1,23 5. 7	2 1	8 4
16	Yapıcı eleştirmeli	1. 17 5. 22	1 1	4 4
17	Bilgi sahibi, donanımlı ve genel kültürlü olmalı	1. 23 5. 1,2,4,6,7,10,14,27	1 8	4 29

Birinci ve beşinci aşama katılımcılarının yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklerden mesleki özelliklerle ilgili ortak olan görüşleri Tablo 6’da verilmiştir. İki aşama katılımcılarının görüşlerine göre drama liderinin mesleki olarak sahip olması gereken özellikler: “grubu etkili yönetmeli, alanına hâkim olmalı, iyi bir dinleyici olmalı, katılımcıları

dinlemeli, etkili anlatım becerisine sahip olmalı, katılımcılara eşit davranmalı, eğitimde eşitliği içselleştirmiş olmalı, dramayı sevmeli, sevdirmeli, alanını sevmeli mesleğini severek yapmalı, grubun isteklerini göz önünde bulundurmalı, katılımcıya değer vermeli, kurallar içinde özgür bırakmalı, katılımcılara esneklik sağlanmalı, gruba kendini sevdirmeli, katılımcıları atölyeye çekmeli, grubun enerjisini yüksek tutmalı, oturumlarda aktif olmalı, süreci iyi planlamalı, drama oturumunu iyi planlamalı, alanındaki gelişmeleri takip etmeli, sürekli kendini geliştirmeli, yenilemeli, problem çözme becerisi olmalı, grubu motive etmeli, insanları harekete geçirme yeteneğine sahip olmalı, sanat ve kültürle ilgili biri olmalı, dans, ritim ve sanatsal etkinlikler konusunda kendini geliştirmiş olmalı, grubun özelliklerine göre eğitim yöntemi belirlemeli, ihtiyaca göre süreci yönlendirmeli, yapıcı eleştirmeli, eleştirel düşünebilmeli, her konuda bilgisi ve fikri olmalı, bilgi sahibi, donanımlı ve genel kültürlü olmalı” şeklindedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma 1. ve 5. aşama yaratıcı drama katılımcılarının görüşleri doğrultusunda etkili bir yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özellikleri incelenmek için yapılmıştır. Araştırmada yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken 1. aşama katılımcıları 22, 5. aşama katılımcıları 8 ve iki grubun ortak görüş paylaştığı 23 kişilik özelliği bulunmuştur. Yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken ise 1. aşama katılımcıları 25, 5. aşama katılımcıları 17 ve iki grubun ortak görüş paylaştığı 17 mesleki özellik bulunmuştur.

Yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özelliklere ilişkin 1. aşama katılımcıların öne çıkan görüşleri: “eğlenceli, neşeli; pozitif düşünen, umudunu kaybetmeyen; çocuk ruhlu; hitabet, etkileme gücü yüksek; kaliteli, örnek bir kişi; merhametli, mücadeleci, esnek” şeklinde iken, 5. Aşama katılımcılarının “eleştiriye açık, kriz durumlarını yönetmeyi bilen, yapıcı eleştiri yapabilen, eleştirel düşünebilen, idealist” şeklindedir. 1 ve 5. aşama katılımcıların öne çıkan ortak görüşlerine bakıldığında: “sıcakkanlı, sevecen, samimi; anlayışlı, ılımlı, hoşgörülü; güler yüzlü, sempatik; kendini geliştiren, araştıran; dinamik, enerjik; sabırlı; iletişime açık, sosyal ilişkileri kuvvetli, kendine ve başkalarına saygı duyan, önemseyen; yeniliğe ve değişime açık; yaratıcı düşünen; adaletli, objektif” şeklindedir. 1. ve 5. aşama katılımcıların yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin ortak görüşlerine bakıldığında literatürdeki iyi bir yaratıcı drama liderinin özelliklerini destekler nitelikte olduğu gözlenirken, ortak olmayan görüşlerin aşamalara göre farklılaştığı dikkat çekmiştir. 1. aşama katılımcı değerlendirmeleri daha çok yaratıcı drama liderinden eğlenceli ve pozitif olma yönünde beklenti sunarken, liderlik denemelerinin yapıldığı 5. aşama da katılımcılar yaratıcı drama liderinden kişisel özellikler anlamında grup yönetimi ve eleştirebilme becerileri konusunda beklentilerini ortaya koymuştur.

Yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklere ilişkin 1. aşama katılımcıların öne çıkan görüşleri: “iyi bir gözlemci olmak; yönergeleri açık olmak; duygu ve düşüncelerin rahatça paylaşılmasını sağlamak; vizyon ve misyonunu belirleyip ilerlemek, oyunlara katılmak; yaptığı işe saygı duymak; güncel sorunları fark etmek, toplumsal olaylara duyarlı olmak; yaratıcılığı ile örnek olmak; zamanı iyi kullanmak, grupta iyi analiz ve sentez yapmak” şeklinde iken 5. aşama katılımcılarının öne çıkan görüşleri: “araştırmaya ve öğrenmeye açık olmak, ulusal seminer ve projeler de faal çalışmalar yapmak, iş disiplini olmak; işleyeceği konuya hakim olmak, beden dilini doğru kullanmak, bilgisini sunmayı bilmek” şeklindedir. 1 ve 5. aşama katılımcıların öne çıkan ortak görüşlerine bakıldığında: “alanına hâkim olmak; alanındaki gelişmeleri takip etmek, sürekli kendini geliştirmek; dramayı sevmek, sevdirmek, grubu etkili yönetmek” şeklindedir. Kara (2014) Drama lideri olarak Türkçe öğretmeninin sahip olması gereken özellikleri incelediği araştırmasında alan bilgisi, farklı disiplinlerden haberdar olma, yaratıcılık ve hayal gücünü kullanabilme, zamanı doğru kullanma, süreci iyi planlama, iletişime açık ve etkinliğe istekli olma, çocukları sevme

ve onlarla ilgilenme, iyi gözlemci olma, güvenilir, tarafsız, hoşgörülü olma, mekânı önceden hazırlama, etkinlik öncesi bilgilendirilme, müdahaleci olmaktan kaçınma davranışlarını ortaya koymuştur. Bahsi geçen özelliklerin araştırma bulgularını destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

Kişisel özellikler içinde ortak görüşlerde öne çıkan bir özellik olan “kendine ve başkalarına saygı duyma, değer verme” ifadesine benzer şekilde 2011 yılında Antalya’da yayınlanan ve mesleki etik ile doğru mesleki davranışa ilişkin yayınlanan Yaratıcı Drama Eğitmenleri/Liderleri ve Tiyatro Pedagoglarının Davranış ve Tutumuna İlişkin Etik Bildirgede Yaratıcı Drama Eğitmenleri/Liderleri ve Tiyatro Pedagoglarının Öğrenenlere Karşı Sergileyeceği Davranışlarda Karşılıklı Olarak Değer Verme, Ayrımcılıktan Kaçınma İbaresini Yer almaktadır (Etik Bildirge, 2011). Yine bildirgede tüm öğrenenlerin kendi düşüncelerini ifade etmelerine izin verilmesi ve gerektiğinde bu düşüncelerin alınması gereğine, ayrıca öğrenenlerin kişisel ve sosyal ilişkilerini güçlendirmek ve aralarındaki ilişkileri geliştirmek gereğine vurgu yapılır. Bu ifadelerin de araştırmada yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklerde belirtilen “grup üyeleri duygu ve düşüncelerini rahatça paylaşmalı; esnek; eleştiriye açık, iletişime açık; sosyal ilişkileri kuvvetli biri olmalıdır” ifadesi ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken mesleki özelliklere ilişkin 1. aşama katılımcıları “oyunlara katılmalıdır” ifadesi kullanmıştır. Benzer şekilde Okvuran (2003) drama liderinin katılımcılarla etkili bir iletişim kurabilmek, onlara yaratıcılıklarını ortaya koyabilme fırsatı verebilmek ve öğrenme sürecini sahiplenmelerini sağlayabilmek için lider konumunun ona sağladığı gücü ve kontrolü bir kenara bırakıp zaman zaman grubun sıradan bir üyesi olması gerektiğini belirtmekte, böylece yaratıcı drama liderinin katılımcıların rol içindeki ihtiyaçlarını belirleme konusunda farkındalık kazanacağını ileri sürmektedir.

Boone ve Kurtz (2005: 279) üç temel niteliğe çoğu mükemmel liderde rastlandığını ifade etmektedir. Bu nitelikler empati yeteneği, kendini tanıma ve izleyenleriyle ilişkilerinde tarafsız olmadır. Araştırmada bu görüşe benzer şekilde yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken kişisel özellikler başlığı altında ortaya çıkan ortak görüşlerde, “empati kuran; özeleştirici yapabilen, kendini tanıyan; adil, objektif” ifadeleri yer almaktadır.

Gee (2005) yaratıcı drama uygulamaları sırasında drama lideri ve katılımcılar arasındaki diyalogu şekillendiren, sosyal ortama aidiyetlik kazandıran ve ortamı destekleyen, katılımcılar için kalıcı öğrenme deneyimleri sunan ve drama liderinin uygulama yeterliliğini etkileyen faktörlerden biri olarak drama etkinliği sırasında etkileşim içindeki bireyler arasındaki tüm söylemsel (yazılı, sözlü, bedensel) süreçleri kapsayan dili ileri sürmüştür. Araştırma bulgularında katılımcılar tarafından ortaya konan “hitabet, etkileme gücünün yüksek olması, beden dilini doğru kullanması, bilgisini sunmayı bilmesi, yönergelerinin açık olması, katılımcıları dinlemesi, etkili anlatım becerisine sahip olması” ifadeleri yaratıcı drama liderinin dili kullanması ile ilgili yeterlilikleri kapsamında değerlendirilebilir.

Araştırmada yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklerine ilişkin ortaya çıkan “etkileme gücü yüksek, güven veren, harekete geçiren, grubu etkili yöneten” ifadelerinin Popper (2005)’in ifade ettiği pozitif liderlikle ilgili, başarıya ulaşmak için motivasyonun artırılması, gruptakilerin kabiliyetlerine inanılarak onlara görev ve sorumluluklar verilmesi ve gruptakilerin sosyal becerilerini geliştirmek üzere cesaretlendirilmeleri ilkeleriyle paralel olduğu söylenebilir. Ayrıca araştırmada Kılbaş Köktaş (2004)’ın “iyi bir önder ne zaman demokratik ne zaman otokratik olacağını bilmeli, olabildiğince demokratik olmalı” ifadesine benzer bir beklentiyi ifade eden “tatlı-sert, yeri geldiğinde otoriter ama çoğunlukla demokratik olmalıdır” ifadesi yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin önemli ipuçları vermektedir.

Ömeroğlu Turan ve Can Yaşar (1999), yaratıcı drama liderinin alanı ile ilgili yeterli bilgiye, esnekliğe, dinleme yeteneğine, doğru soru sorma yeteneğine sahip olması, ayrıca dramanın gücüne inanmasını temel özellik olarak ifade etmektedir. Bu ifadelerin araştırma bulgularından alanında iyi olmak, dramayı sevmek, iyi analiz sentez yapmak, yaptığı işe saygı duymak, iyi gözlemci olmak vb. ifadeler ile paralel olduğu söylenebilir. Köksal Akyol (2012) çalışmasında, etkinliklerin katılımcıların yeteneklerinin ve kişisel özelliklerinin geliştirilmesi temeline dayandırılmasına vurgu yaparken, Tekerek (2007) etkili bir yaratıcı drama liderinin katılımcıların güvenini kazanmış, insana saygı duyan, değer veren, gözlem gücü ve sezgileri gelişmiş, pratik zekâsını kullanabilen, yüksek enerjiye sahip, araştırmaya inanan, sabırlı ve sorumluluk duygusuna sahip, adil, duyarlı, sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetlerin içinde, deneyim ve birikim sahibi bir kişi olması gerektiğini vurgular. Araştırmada bu düşüncelere paralel şekilde drama liderinin sahip olması gereken özelliklere ilişkin, Tekerek (2007)'in ifade ettiği kişisel özelliklerin yanı sıra, etkinliklerin katılımcıların yetenekleri doğrultusunda ve gelişen kapasitelerini artıracak şekilde hazırlaması, grup üyelerinin kendilerini ifade etmelerine olanak sağlaması, grubun güveninin kazanılması, gereken durumlarda sorunlara anında çözüm getirilebilmesi, drama etkinlikleri ve oturumları arasında bir geçiş ve devamlılık olmasına dikkat edilmesi, güven, saygı ve desteğe dayalı bir ortam oluşturması, ifadeleri kullanılmıştır.

Adıgüzel (2017)'e göre drama eğitmeni veya lideri katılımcılara rehberlik eden, gruba ilk ivmeyi veren kişidir. Eğitim sisteminin öğretmenden beklediği drama liderinden de beklenir. Drama lideri tiyatro eğitimi alan, diğer sanatlarda ve disiplinlerarası ilişkilerde kendini geliştiren biri olmalıdır. Liderin yaratacağı atmosfer katılımcı kazanımlarını etkileyeceğinden, katılımcıların kişiliklerine dönük eleştiride bulunmamalı, katılımcılara karşı ön yargısız, hoşgörülü ve bütün katılımcılara eşit bir mesafede olacak biçimde demokratik davranmalı, yargılamamalı, tutum ve davranışlarında yapıcı olmalı, saygılı, tutarlı, alçakgönüllü, güler yüzlü, esnek, tarafsız olmalı ve olabildiğince olumlu dönütler vermeye çalışmalıdır. Ayrıca drama liderinin gözlem becerisi yüksek olmalı, her katılımcının duygularının önemli olduğunu kabul etmelidir. Drama sürecini iyi planlamalı, yönergeleri açık, beden dili etkili olmalıdır, alanına uygulama ve kuramsal olarak hâkim olmalıdır. Araştırmada yaratıcı drama liderlerinin sahip olması beklenen birçok özelliğin Adıgüzel (2017)'in belirttiği özelliklerle örtüştüğünü söylemek mümkündür.

Araştırma sonucunda 1. aşama katılımcılarının drama liderlerinin sahip olması gereken kişisel özelliklere ilişkin daha fazla beklentisi olduğu ve bu beklentilerin bu aşamanın oyun tabanlı öğrenme temeline uygun beklentiler olduğu, teorik ve uygulama anlamında daha donanımlı olduğu düşünülen 5. aşama katılımcı beklentilerinin ise daha çok grup yönetimi ve eleştirel düşünme becerileri ile ilgili olduğu görülmektedir. Yine yaratıcı drama liderlerinin sahip olması gereken mesleki özelliklerle ilgili 1. Aşama katılımcıları liderlerden iyi bir gözlemci olmak, yönergeleri açık vermek, duyguların rahatça ifadesine fırsat sağlamak gibi drama ortamının keyifli olmasına ilişkin beklentilerini ifade ederken, 5. aşama katılımcıları ise araştırma ve öğrenmeye açık olmak, seminer ve projelerde faal çalışmak, iş disiplini gibi drama liderlerinin mesleki gelişimlerine dönük beklentilerini ifade etmişlerdir.

Eğitimde yaratıcı drama çalışmaları ile belirlenen amaçlar doğrultusunda planlanan etkinlikleri katılımcılara kazandırmaya yönelik öğrenme-öğretme ortamları oluşturulur. Bu eğitim ortamlarının etkililiği büyük ölçüde drama liderlerinin etkililiğine bağlıdır. Yaratıcı drama liderlerinin niteliklerine bağlı olarak dramaya ilişkin algılar olumlu ya da olumsuz yönde değişebileceğinden, yaratıcı drama uygulamalarının olmazsa olmazı olarak kabul edilen yaratıcı drama liderlerinin, drama sürecinin amacına ulaşması ve katılımcıların süreçten en üst düzeyde yararlanması konusunda önemli sorumluluklar üstlendiğini söylemek mümkündür. Yaratıcı drama lideri bir eğitim ortamı olan drama sürecini en etkili şekilde yönetmesi, grubu iyi anlaması ve onu amaçlara en doğru yollarla ulaştırılması beklenen kişidir. Yaratıcı drama

liderlerinin sahip olması gereken özelliklerin, katılımcıların beklentileri boyutuyla bilinmesinin, drama liderlerinin yetiştirilmesi ve seçimi sürecinde kullanılabilmesi açısından önem taşıdığı söylenebilir.

Bu araştırma sadece 1. ve 5. aşama katılımcı grubu ile bir ilde, bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonunda yaratıcı drama liderlerinin sahip olması gereken özellikleri belirlemeye dönük diğer aşama katılımcılarının da görüşlerinin alındığı daha geniş çaplı araştırmalar yapılması, yaratıcı drama liderlerinin değerlendirilmesine yönelik ölçme araçlarının geliştirilmesi önerilebilir. Ayrıca, katılımcıların beklentileri göz önüne alınarak, drama sürecini en etkili şekilde planlayan ve uygulayan, alanında yetkin, gelişmeye odaklı yaratıcı drama liderlerinin yetiştirilmesi ve seçimine yönelik daha etkili adımlar atılması ve drama liderlerine yaratıcı drama eğitimleri dışında onların kişisel ve mesleki özelliklerini güçlendirecek “liderlik becerileri eğitimi” verilmesi önerilebilir.

5. KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö.(2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-29.
- Adıgüzel, Ö. (2017). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. (10. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bakan, İ. (2009). Liderlik tarzları ile örgüt kültürü türleri arasındaki ilişkiler: bir alan çalışması *TİSK Akademi*. 4 (7), 138-172.
- Boone, L. E. ve David L. K. (2005). *Contemporary Business*, 11th Edition, Thomson/South Western Pub., Ohio.
- Bundesarbeitsgemeinschaft ve Çağdaş Drama Derneği. (30 Mart 2011). Yaratıcı Drama Eğitimcileri/Liderleri ve Tiyatro Pedagoglarının Davranış ve Tutumuna İlişkin Etik Bildirge
- [Available online at: <https://bag-online.de/projekte/uevet/uevet-turkiye.pdf>], Erişim tarihi: 12 Ekim 2012
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (6.baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. California: Sage Publications.
- Çetingöz, D. (2012). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemi kullanmaya yönelik özyeterlilikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 131-142.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Etik Bildirge (30 mart 2011). Yaratıcı Drama Eğitimcileri/Liderleri ve Tiyatro Pedagoglarının Davranış ve Tutumuna İlişkin Etik Bildirge (Sözleşme). Antalya, BAG-ÇDD: Author. [Available online at: <https://bag-online.de/projekte/uevet/uevet-turkiye.pdf>], Erişim tarihi: 06 Kasım 2016.
- Gee, J. P. (2005). *An introduction to discourse analysis : Theory and method*. (2nd ed.). London; NewYork: Routledge.
- Houser, J. (2015). *Nursing research: reading, using, and creating evidence*. (3rd ed.). Burlington: Jones ve Bartlett Learning.
- Hoy, W. K. ve Miskel, G. C. (2012). Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama (7. Baskı). (Çev.Selahattin Turan). Ankara, Nobel Yayınları.
- Işıktekiner, S. F. ve Altun, A. S. (2011). Hastane okullarında sorunlar. *Eğitim ve Bilim*,36 (161), 318-331.
- Kara, Ö. T. (2010). Dramayla Öykü Oluşturma Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Öğretimine Etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kara, Ö.T. (2014). Drama lideri olarak Türkçe öğretmeni. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (1), 339-360.
- Karadağ,E., Korkmaz,T., Çalışkan,N. ve Yüksel,S. (2008) Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Analizleri, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2),169-196.
- Kılbaş Köktaş, Ş. (2004). *Rekreasyon boş zamanı değerlendirme*. (3. Baskı) Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Köksal Akyol, A. (2012). Okul öncesi eğitimde drama ve öğretmenin rolü. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 201, 106-116.
- Lunenburg, F. C. ve Ornstein, A.C. (2013). *Educational Administration: Concepts and practices*. (Çev. Gökhan Arastaman). Ankara: Nobel yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* ((3. Baskı). (Çev.Selahattin Turan) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. Thousands Oak, California: Sage Publications.
- Morgül, M. (1995). *Yaratıcı Drama İle Oynayarak Yaşayarak Öğren*. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş.
- Okvuran, A. (2003). Drama öğretmeninin yeterlikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 81-87.
- Orhon, G. (2011). *Yaratıcılık; nörofizyolojik, felsefi ve eğitsel temeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ömeroğlu Turan, E. ve Can Yaşar, M. (1999). *Okulöncesi eğitimde drama etkinlikleri. Gazi Üniversitesi anaokulu/anasınıfı öğretmeni el kitabı*. Rehber Kitaplar Dizisi. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Özdemir, M., Civelek, Ş., Çetin, Y.,E., Karapınar, N. ve Özel, D. (2015). Öğretmenlerin eğitimsel, çevresel ve sosyal sorunları (Şırnak ili örneği), *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (2015) 163-181.
- Popper, M. (2005). Main principles and practices in leader development. *Leadership And Organization Development Journal*, 26, (1) 62-75.
- San, İ.(1999). Türkiye’de Yaratıcı Drama Çalışmalarının Dünü ve Bugünü. *Eğitimde Tiyatroda Yaratıcı Drama. Çağdaş Drama Derneği Bülteni*, 2, 3-6.
- Streubert, H. J. ve Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing*. (5th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams ve Wilkins.
- Tekerek, N.(2007). Yaratıcı dramının özgürlüğü, alışkanlıkların kalıpları ve bir uygulama örneği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20 (1), 189-219.
- Üstündağ, T. (1998). Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinin öğretiminde yaratıcı dramının erişiyeye ve derse yönelik öğrenci tutumlarına Etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 133-138.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.(9. Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.

EXTENDED ABSTRACT

Drama stands out as an important and effective educational method which is based on the theoretical basis within the understanding of contemporary education and carried out within the framework of activities. The drama leader in creative drama activities has an important place in determining the goals, planning sessions in line with these goals, choosing the techniques to be used and evaluating the achievements at the end of the process. It can be suggested that an effective creative drama leader must have certain qualities due to those qualities’ positive or negative influences on creative drama practices. Within the scope of this goal, 1st and 5th stage participants were asked to identify the qualities that an effective creative drama leader should have, and then the relevant answers were collected under categories.

Criterion sampling method was used in this survey-type research. The working group of the study consists of 1st and 5th stage participants of the year 2015 at the Trabzon branch of Contemporary Drama Center. 25 participants from the 1st stage and 28 participants from the 5th stage involved in the research. 1st stage participants consisted of 7 males and 18 females, while 5th stage participants consisted of 3 males and 25 females. The semi-structured interview form, which includes demographic information of the participants, was used to get the views of creative drama participants about the qualities that a creative drama leader should have. In the interview form, the candidates were asked the following questions: How do you think a good creative drama leader should be? What kind of qualities should they have?

"Content analysis" was used as qualitative research method in the analysis of the obtained data. Through content analysis, it is aimed to reach concepts and relations that explain the obtained data. In this respect, the forms of participants in 1st and 5th stages were firstly assessed demographically (occupation, gender). Firstly, coding and sorting works were conducted in the process of analyzing and interpreting the views of the two groups of participants about the qualities that an effective creative drama leader should have. In this context, each participant is given codes. After coding, classifications have been made according to the stages. From the collected data, the categories of personal qualities and occupational qualities that a creative drama leader should have were reached, and then the themes expressed by those codes were found.

According to the results of the research, it was found that 1st stage participants have 22 views, 5th stage participants have 8 views and they jointly have 23 common views, regarding the personal qualities that creative drama leaders should have. It was also found that 1st stage participants have 25 views, 5th stage participants have 17 views and they jointly have 17 common views, regarding the occupational qualities that creative drama leaders should have. Views of the 1st stage participants on the personal qualities that a creative drama leader should have, are as follows; "enjoying, cheerful; positive thinker; childlike; eloquent; qualified, challenger, flexible ", while views of the 5th stage participants on the relevant qualities are as follows; "open to critics, knows how to manage crisis situations, makes constructive critics, critical thinker, idealist". Prominent shared views of the 1st and 5th stage participants are as follows: "amiable, kindhearted; insightful, tolerant; good-humored, sympathetic; self-developer, researcher; dynamic; patient; open to communication, strong social relations, respectful and careful for oneself and others, open to innovation and change; creative thinker; fair". In addition, views of the 1st stage participants on the occupational qualities that a creative drama leader should have, are as follows; "to be a good observer; to be open to directives; to facilitate comfortably sharing of feelings and thoughts; to proceed by identifying the vision and mission, to participate in the games; to respect the work he/she does; to be aware of current problems, to be sensitive to social events; to be an exemplary person with his/her own creativity; to manage the time well, to conduct good analysis and synthesis in the group ", while views of the 5th stage participants on the relevant qualities are as follows; "to be open for research and learning, to participate actively in national seminars and projects, to have a business discipline; to master in the subject to be processed, to use the body language correctly, to know how to offer his/her own knowledge". Prominent shared views of the 1st and 5th stage participants are as follows: "to have comprehensive knowledge in his/her own field; to follow the developments in the field, to improve himself/herself continuously; to love the drama, to make it to be loved, to manage the group effectively".

As a result of the research, it was observed that the personal and occupational qualities that a creative drama leaders should have and obtained through the participants' views are largely overlapped with the qualities of the drama leaders explained in the literature. It can be suggested that in order to create an environment based on trust, respect and support during creative drama performance, it is necessary for the participants to put forward the qualities that creative drama leaders should have, that creative drama leaders need to know these qualities, and that they have to master in their fields and constantly develop themselves by internalizing these qualities.

It is possible to state that leaders of creative drama, which are considered to be essential in creative drama practices, have assumed important responsibilities for achieving purpose of the drama process and for making the participants to utilize from the process at the highest level. It can be suggested that recognition of the qualities that a creative drama leader should have, with the dimension of the participants' expectations, is crucial in terms of the possibility of using those qualities in the training and selection process of creative drama leaders. As a result of the research, it may be recommended to develop measurement tools for evaluating creative drama leaders and to conduct more extensive researches regarding the qualities of creative drama leaders.